

консерватизм як певну систему цінностей та переконань, а не як єдину систему. Глибше розуміння консервативних думок та особливостей кожної конкретної ситуації сприяє уникненню названих стереотипів і більш докладному підходу до теоретичного осмислення консервативності.

Висновки. Консерватизм важливий в сучасних українських суспільних дискусіях і відіграє важливу роль в політичній культурі. Ігнорування консервативних ідей може призвести до нерозуміння природи суспільних настроїв. Отже, консерватизм не тільки критикує лібералізм, але й існує як самостійне явище в сучасному суспільстві. Глибше розуміння консервативних позицій сприяє кращому розумінню реальності, а це впливає на соціальні та політичні відношення. Консерватизм визначається раціональним підходом, в той час щоби дійсно його зрозуміти необхідне ґрунтовне вивчення його філософський коренів, а не тільки політичного контексту.

Список використаних джерел

1. Баумейстер А. Біля джерел мислення і буття. Вибрані філософські етюди. Київ: Дух і літера, 2012. 480 с.
2. Винайдення традиції. За ред. Е. Гобсбаума та Т. Рейнджера; пер. з англ. М. Климчука. Київ: Ніка-Центр, 2015. 444 с.
3. Гусерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії; пер. з нім. В. Кебуладзе. Харків: Фоліо, 2020. 348 с.
4. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу. Вид. 5-те перегл. і допов. Київ: Видавничий дім «Комора», 2017. 304 с.
5. Консерватизм: Антологія. 2-ге вид. Упор. О. Проценко, В. Лісовий. Київ: Простір, 2008. 788 с.
6. Скрутон Р. Консерватизм. Запрошення до великої традиції; пер. з англ. К. Діса. Київ: Наш формат, 2022. 176 с.

НАЗАРЕНКО І.Л., к.е.н., доцент

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ CLIL У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІКИ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ СТУДЕНТАМ-ФІЛОЛОГАМ УКРДУЗТ**

Основна мета Європейського простору вищої освіти, створеного в рамках Болонського процесу, зосереджена на сприянні інтернаціоналізації вищої освіти. Глобальні рейтинги університетів за останні роки, які підкреслюють важливість якісного викладання поряд з дослідженнями, висвітлюють приклади успішної практики, тим самим підвищуючи обізнаність щодо питань якості (як визначено

Європейською асоціацією забезпечення якості вищої освіти, ENQA) і сприяючи конкуренції між навчальними закладами. Ця конкуренція є особливо помітною в контексті глобалізованого ринку праці.

Зростаюча мобільність студентів і викладачів, тенденція, яку можна простежити з початку програми Erasmus у 1987 році, разом з еволюцією віртуальних обмінів, яким сприяють сучасні освітні технології, підняла CLIL (Content and Language Integrated Learning - предметно-мовне інтегроване навчання) до рівня головної стратегії в міжнародному ландшафті вищої освіти. Отже, CLIL тепер став предметом як педагогічного навчання, так і наукових досліджень.

Метою цієї публікації є поділитися своїм досвідом використання методики CLIL у викладанні економіки англійською мовою студентам-філологам УкрДУЗТ та визначити проблеми й перспективи її ширшого впровадження.

Стратегія інтернаціоналізації Українського державного університету залізничного транспорту є складовою частиною його Стратегічного плану розвитку на 2021–2025 рр. та відповідає Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 рр. Її ключовими показниками ефективності зокрема в освітній сфері є збільшення частки іноземних студентів до 15% від загальної кількості студентів Університету, а також відкриття 10 освітніх програм бакалаврського рівня та 5 освітніх програм магістерського рівня з викладанням іноземною мовою.

Все вищеперераховане обумовлює актуальність впровадження викладання за методикою CLIL як для іноземних студентів, так і для українських студентів нашого університету, які у подальшому зможуть успішніше будувати свою кар'єру, зокрема у міжнародних компаніях.

CLIL означає одночасно вивчати інший предмет (наприклад, економіку, історію чи хімію) і вивчати мову, наприклад англійську, — інтегруючи обидва предмети, тобто, одночасно покращуючи навички володіння іноземною мовою. Термін CLIL виник в Європі на початку дев'яностих років для опису ситуацій, коли предмети або частини предметів викладаються іноземною мовою з двозначними цілями, а саме: вивченням змісту та одночасним вивченням іноземної мови, причому мова і зміст відіграють спільну і взаємовигідну роль [1].

Останнім часом метод CLIL набуває все більшого значення в Європі та Україні, оскільки зростає як кількість навчальних закладів, що впроваджують цю методику, так і кількість відповідних досліджень, проведених у цій галузі. Зокрема, питання використання методики CLIL для студентів немовних спеціальностей в ХНУ ім. В.Н. Каразіна розкриті в статті Н. Чернишової [2]; особливості її використання на заняттях біології та екології у Технічному фаховому коледжі Луцького національного технічного університету у статті

Т. Максимчук та В. Пантелєєва [3]; використанню CLIL у викладанні економічних дисциплін у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» присвячено статтю Н. Кузьмінської зі співавторами [4]; сукупність компетенцій, якою повинен володіти CLIL-викладач (або «гібридний викладач», за термінологією авторів, визначена у статті Казахських учених М. Саванкової та У.Сатилганової [5].

Виділяють три основні моделі CLIL: *soft (language-led)* – із урахуванням лінгвістичних особливостей спеціального контексту, а саме використання окремих елементів методики занурення; *hard (subject-led)* – забезпечує вивчення половини навчальних предметів учбового плану іноземною мовою; *partial immersion* – займає проміжне положення, і використовується, коли деякі модулі/ навчальні предмети вивчаються іноземною мовою у процесі фахової підготовки [6].

Протягом 2021/2022 та 2022/2023 навчальних років у викладанні курсу «Економіка» для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальності «Переклад та англійська мова і література» (ПАМіЛ), мною використовується методика CLIL (оскільки рівень володіння англійською мовою у студентів-філологів достатньо високий для цього, у середньому – B2). У викладанні економіки англійською мовою надавалися не лише знання з предметної галузі, а й були розроблені спеціальні справи для покращення іншомовної компетентності студентів у говорінні та аудіюванні. Крім того, шляхом читання економічних текстів, відповідей на питання та обговорення розвивалася іншомовна компетентність у читанні, а шляхом виконання великого письмового й розрахункового проекту (бізнес-моделі та бізнес-плану власного бізнесу) – іншомовна компетентність у письмі.

Комплекс вправ розроблений нами на матеріалах компанії *Strategyzer*, а саме – відео фрагментів, які знаходяться у вільному доступі в Інтернеті. Розроблені вправи для аудіювання та говоріння. Ми користуємося принципом поступового ускладнення, тому в перших вправах з аудіювання, наприклад, ми використовуємо тип відповідей *True / False*, а у подальшому доходимо до найбільш складного типу *Multiple Choice*, де надані тестові питання та варіанти відповідей, які сформульовані не так, як в аудіо, тобто, вони перефразовані та вимагають від студента повного розуміння сутності тексту з деталями. Стосовно вправ з говоріння, вони включають діалогічне та монологічне мовлення, в тому числі захист колективного проекту з презентацією. В основному вправи умовно-комунікативні / комунікативні, рецептивно-продуктивні.

Ефективність створеного комплексу вправ перевірено шляхом експериментального навчання, в три етапи. Перший етап – перед-експериментальне тестування, другий етап – власне експериментальне навчання, третій етап – пост-експериментальне тестування.

Нами розроблені завдання для перед- та пост-експериментального тестування

(лексичний тест, завдання з говоріння та аудіювання). Типи завдань в тестуванні однакові, для забезпечення коректності експерименту та його висновків, але звісно, самі завдання різні і складаються з тесту (10 питань з варіантами відповідей) та питань для відповіді та обговорення у парах. Нами також розроблена оцінна шкала для *Speaking task* на базі оцінної шкали *CambridgeexamB1 Preliminary* [7], яка включає чотири компетенції: граматику і вокабуляр, монологічне мовлення, діалогічне мовлення, вимова.

За результатами експериментального навчання, у якому взяли участь 12 студентів УкрДУЗТ (група101-ПАМЛ-Д18, вересень 2021 року, курс «Економіка»), рівень лексичних навичок з даної теми зріс на 15,4 % (з 65,8 до 81,8 балів), говоріння – на 7,7 %, а з аудіювання – на 8,9 %, що свідчить про ефективність даного комплексу вправ. (див. рис. 1).

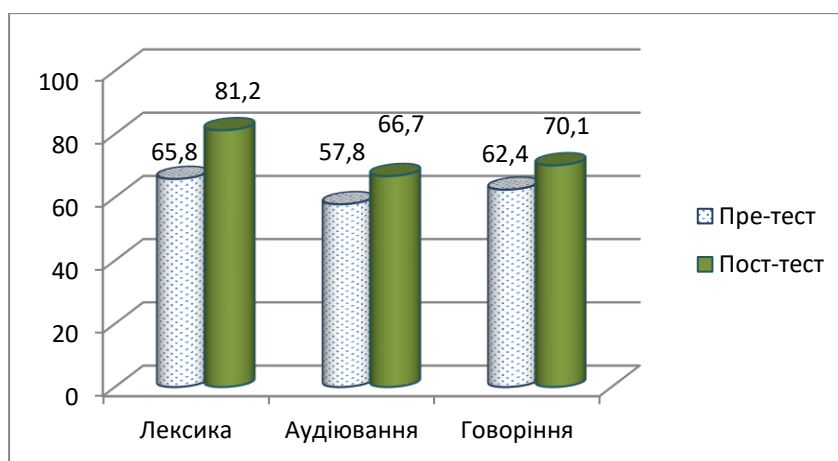

Рис. 1. Результати експериментального навчання

Таким чином, ми поєднали в одному курсі надання знань з економіки, в тому виконання розрахунків, та покращення навичок володіння англійською мовою за бізнес-тематикою.

Але це вимагає від викладача певної фахової дисципліни мати не тільки високий рівень володіння іноземною мовою, а й мати спеціальну освіту у галузі філології та викладання іноземної мови, що є унікальним поєднанням компетенцій.

Рішення запропонували Д. Койл, П. Худ та Д. Марш, які першим етапом впровадження CLIL визначили «Створення команди, що складалася би з учителів-мовників, вчителів-предметників та керівництва школи з метою реалізувати ідеї, бачення та спільно узгоджувати загальні цілі для впровадження методу CLIL» [8]. А отже, готувати матеріали для викладання спеціальних дисциплін повинна команда: викладач цієї дисципліни, який глибоко знає свій предмет та викладач іноземної мови, який володіє методикою викладання мови й розробить комплекс вправ для покращення компетенцій студентів у говорінні,

аудіюванні, читанні та письмі з певної дисципліни. Викладати, звісно, буде викладач фахової дисципліни, який повинен володіти іноземною мовою на рівні С1.

Це є трудомістким процесом і вимагає багато часу, знань та вмінь для розроблення, а потім, у процесі викладання – для адаптування цих матеріалів до рівня студентів, з урахуванням їхнього рівня володіння іноземною мовою.

А отже, викладачі повинні бути мотивовані, і не лише морально, а й матеріально, за рахунок оплати часу на підготування комплекту матеріалів обом викладачам-учасникам, а також гідної доплати за викладання спеціальної дисципліни іноземною мовою. Запровадивши її, можна буде досягти кращих результатів у підготовці студентів, і не лише філологічних, а й немовних спеціальностей, надавши їм сучасні знання, можливість кращого працевлаштування за рахунок володіння іноземною мовою у своїй професійній сфері.

Крім того, проблемою для ширшого впровадження методики CLIL для навчання студентів немовних спеціальностей може стати їх недостатній рівень володіння іноземною мовою. Для цього доцільно було б збільшити кількість годин вивчення іноземної мови, починаючи вже з першого курсу. Стосовно викладачів – також необхідно заохочувати їх підвищувати свій рівень володіння іноземною мовою до С1 (Advanced).

В результаті, впровадження методики CLILу нашому університеті надасть корисний ефект у вигляді досягнення ключових показників Стратегії інтернаціоналізації в освітній сфері, а саме – залучення іноземних студентів, підвищення конкурентоспроможності та зростання рейтингу УкрДУЗТ.

Список використаних джерел

1. Ткаля, І. А., Черкашина, Н. І., Огнівенко, З. Г. (2020). CLIL як глобальна тенденція сучасної світової педагогіки. Проблеми сучасної освіти, (11), 59-62. вилучено із <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/17648>

2. Чернишова Н. Впровадження елементів CLIL під час викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 51, 2022, с. 717 – 721. – Режим доступу: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/51_2022/110.pdf

3. Максимчук Т. , Пантелєєв В. Предметно-мовне інтегроване навчання (CLIL) на заняттях біології та екології як метод до підвищення мотивації до вивчення іноземної мови. Інноватика у вихованні (зб. наук. праць), № 17, 2023, с. 217 – 223. Режим доступу:

<https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/513>

4. Kuzminska, N., Stavytska, I., Lukianenko, V., Lygina, O. (2019). Application of CLIL methodology in teaching economic disciplines at University. *Advanced Education*, 6(11), 112–117. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.167150>

5. Savankova M. V., Satylganova U. N. CLIL: a new 'hybrid' teacher. *Eurasian Union of Scientists (ESU)*. 2018. № 4-4 (32). С. 9–16. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/clil-a-new-hybrid-teacher-1/viewer>.

6. Uncovering CLIL. Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education / Peeter Mehisto, David March, Maria Jesus Fringols. – Macmillan Books for Teachers. – 2008. – 240 p.

7. Cambridge exam B1 Preliminary (Guide book for teachers). URL: <https://cambridge-exams.ch/sites/default/files/b1-preliminary-handbook-2020.pdf> (accessed 10.08.21).

8. Coyle D., Hood P., Marsh D. (2014) The CLIL Tool Kit: Transforming theory into practice. URL: http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/2001-2014/coyle_hood_marsh_clil_toolkit_pp_48-73.pdf

НЕШКО С.І., к.філол.н., доцент

*Український державний університет залізничного транспорту
м. Харків, Україна*

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДАЧА, ЯК ТЕХНІЧНОГО КОМУНІКАТОРА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації спостерігається недостатність перекладачів, які володіють майстерністю технічного перекладу, що прискорює обмін знаннями, технологіями, а також дає змогу співпраці у спільних проектах. Очевидним є факт, що правильно оформити та представити на світовому ринку продукт здатен саме перекладач (технічний комунікатор).

Якісне функціонування внутрішнього і транзитного вантажопотоку та забезпечення пасажирських перевезень залізничним транспортом в умовах впровадження інтелектуальних технологій а також вирішення існуючих проблем галузі вимагає залучення висококваліфікованих спеціалістів-перекладачів. Вхідження України в економічний простір Європейських держав не можливо без професіоналів із розширеним набором компетентностей які здатні супроводжувати втілення міжнародних проектів. Вирішення цієї проблеми можливе завдяки підготовці висококваліфікованих фахівців спеціальності «Філологія» з поглибленим знанням технічного перекладу та розуміння особливостей функціонування залізничної галузі. Саме такі спеціалісти можуть стати запорукою покращення імпортно-експортних перевезень вантажів